

УДК 327.88

РОЗВИТОК КРИЗОВОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ: ДЕЯКІ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Володимир Ожаревський, Олександр Феденко

*Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного,
вул. Героїв Майдану, 32, м. Львів, Україна, 79012, тел. (032) 258-44-30,
e-mail: analitik35@gmail.com*

Проаналізовано причини та витоки кризової ситуації в Україні за період незалежності держави. Досліджено форми і способи вирішення імперських інтересів Росії. Висвітлено прорахунки і недоліки у реформуванні Збройних сил України та роль патріотизму у вирішенні бойових завдань силовими відомствами України.

Ключові слова: Антитерористична операція; незаконні збройні формування; збройні сили; збройна агресія.

Останніми роками у зв'язку зі зростанням у міжнародному протиборстві питомої ваги політико-дипломатичних, економічних, інформаційних, кібернетичних, психологічних засобів і способів досягнення політичних цілей постає питання щодо кардинального перегляду поняття самої війни та системи знань, пов'язаних з її трактуванням.

Практика сучасних збройних конфліктів дає змогу розглядати їх як складові різноманіття нового покоління війн, зокрема – гібридної війни.

Тривалий час світова спільнота спостерігає за подіями, що відбуваються в Україні, та усвідомлює, що проти України застосовано агресію принципово нового типу. Противник здійснює її не тільки у формі військового втручання, а й у інших сферах – від інформаційної та соціальної до економічної та фінансово-торгівельної.

Зважаючи на необхідність системного аналізу ситуації, що склалась у нашій державі, насамперед зупинимось на історичних витоках та генезисі тих проблем, які спричинили події, що відбуваються сьогодні в Україні.

На час розпаду Радянського Союзу (1991) на території України були розміщені міжконтинентальні балістичні ракети, тактичні ядерні ракети, стратегічні бомбардувальники, здатні нести ядерну зброю, а м. Дніпропетровськ було одним із трьох найбільших центрів виробництва ракет в СРСР.

Україна 1992 р. зробила необхідний юридично-правовий крок у контексті вирішення проблеми без'ядерного статусу і підписала Лісабонський протокол про реалізацію положень Договору про скорочення стратегічних наступальних озброєнь, а в грудні 1994 р. було підписано Меморандум про гарантії безпеки в обмін на гарантії США, Російської Федерації (РФ) та Великої Британії. У зазначеному Меморандумі підтверджено їхні зобов'язання «...поважати

незалежність, суверенітет та існуючі кордони України», тобто де-факто і де-юре Україна довірила свою долю трьом великим державам [2].

Проте проблема територіальної цілісності у кордонах колишньої УРСР не зникла. Між Україною та Росією існували щодо цього спірні питання. Одним з таких питань було володіння Кримським півостровом. Росія погодилася на те, щоб Крим залишився у складі України, зберігаючи при цьому автономний статус.

Ще одним каменем спотикання в той час стала проблема розміщення на півострові Чорноморського флоту. Після тривалих інтенсивних переговорів 1997 року Україна та Росія уклали так званий Великий договір, відповідно до якого країни вирішили поділити Чорноморський флот, а за російською його частиною зберегти право використовувати Севастополь як базу до 2017 р. За результатами Великого договору Росія відмовилася від територіальних претензій і визнала існуючі кордони України.

Незважаючи на це, на жаль, саме перебування військово-морської бази Російської Федерації на території України у подальшому відіграло роль «троянського коня» у захопленні Криму.

На момент проголошення незалежності Україна була другою за важливістю (після Росії) компонентою радянської економіки. Її частка становила чверть виробництва сільськогосподарської продукції СРСР, а українська промисловість забезпечувала інші республіки великою кількістю унікального обладнання.

Проте після розпаду СРСР економіка виявилася немічною та деформованою: 95 % підприємств підпорядковувалося Москві; майже 80 % усього виробництва не мало завершеного технологічного циклу; термінових замін вимагало 40 % технологічно застарілих машин і устаткування. На жаль, замість прийняття ефективних управлінських рішень та виведення економіки з кризи державне управління поглинула корумпованість [5].

Водночас зростала кількість олігархів, а рівень життя простих українців поступово знижувався. З приходом до президентської влади В. Януковича (2010) протестні настрої стрімко зросли. Економічна нестабільність у державі та прояви корупції в усіх сферах життєдіяльності змусили суспільство вимагати змін на краще, відкривати нові можливості для розвитку країни. Покращення життя пов'язували із підписанням тодішнім президентом України 28 листопада 2013 року у Вільнюсі договору про асоціацію з *Європейським Союзом* (ЄС). Проте за тиждень до саміту у Вільнюсі уряд оголосив рішення щодо призупинення процесу підготовки до підписання угоди про асоціацію України з ЄС, що, власне, і слугувало причиною стрімкого розвитку подій, які в подальшому стали воістину визначними в історії нашої держави.

Отож 21 листопада 2013 р. декілька журналістів поширили в соціальних мережах заклик до всіх небайдужих вийти на Майдан у Києві. Під кінець доби зібралось близько 1 500 учасників мітингу. За кілька діб вночі спецзагони «Беркутівців» напали на студентів, що ночували на Майдані. Молодих людей били кийками, переслідували на вулицях та добивали ногами. Країну шокувала небачена брутальність побиття, жертвами якого стала переважно молодь, щира у

своїх прагненнях добра для своєї країни. На наступний день на Майдані, що став центром мирного спротиву, зібралося понад 100 тисяч учасників.

Свої Майдани утворилися у багатьох областях України. Проте, щоб виходити на протести в регіонах, часто потрібно було ще більше героїзму, ніж у столиці.

Фінальним і найдраматичнішим етапом Революції Гідності стали події у Києві 18–20 лютого, під час яких розстріляли понад сотню протестувальників і кілька тисяч травмували.

Після кривавого розстрілу Майдану від режиму Януковича відвернулися навіть деякі його вимушені прихильники. Місце протесту назвали Євромайданом.

Події Євромайдану загострили суперечності між Києвом і південно-східними регіонами, зокрема, Кримом та Донбасом, де позиції президента Януковича і його прихильників з Партії регіонів були сильнішими. Частина жителів південно-східних областей події Євромайдану сприймала як заворушення, замах на «стабільність» тощо.

Російська Федерація не могла змиритися з тим, що Україна виходить з-під її сфери впливу. Політичне керівництво Росії скористалося нестабільною суспільно-політичною ситуацією в Україні та перейшло до реалізації імперських проєктів «Русского мира» та «Новоросії», які розпочали з анексії Криму.

Кумулятивний ефект від комплексу заходів гібридної війни забезпечувався реалізацією системи комплексних і взаємозалежних підготовчих і виконавчих заходів, пов'язаних з координацією діяльності значної кількості учасників, що діють на території країни-мішені та за її межами. В нашому випадку йдеться про Україну.

Стає зрозумілим, що в процесі організації, планування та проведення спеціальними службами РФ військової (спеціальної) операції було здійснено низку відповідних підготовчих заходів перед початком її активного етапу. Відбувалося це з використанням підготовлених осіб, передусім громадян України, яких переміщали на територію, де планували організувати та провести операцію з дестабілізації обстановки. Результатом такого комплексу підготовчих заходів став, фактично, тотальний контроль з боку сепаратистів над системою інфраструктури на певній території, над органами державної влади та представниками місцевих силових структур (СБУ, МВС і т. п.), створення режиму «сприяння» вздовж певної частини державного кордону.

Анексію Кримського півострова армія РФ розпочала 20 лютого 2014 р. Сепаратистські настрої на території *Автономної Республіки Крим* (АРК), режисовані з Росії, вибухнули з потужною силою. Уже 23 лютого у Севастополі відбувся 20-тисячний мітинг, на якому прийняли рішення не перераховувати у Київ податки, а міським головою проголосили громадянина РФ О. Чалого. За кілька днів, 25 лютого, сепаратисти провели акції перед Кримським парламентом. У ніч на 27 лютого парламент та уряд Криму захопили «невідомі» бойовики і вивісили над ними прапор РФ. Захоплення будівлі «невідомими», однак, не завадило зібратись депутатам Верховної Ради Криму й ухвалити

рішення про призначення на 25 травня референдуму щодо статусу автономії. Того ж дня було захоплено аеропорт «Бельбек» у Севастополі, призупинили функціонування Керченської паромної переправи. Майже одночасно російські військові без розпізнавальних знаків, так звані «зелені чоловічки», розпочали блокування українських військових частин і об'єктів на півострові, захопили Сімферопольський аеропорт. Деякі військові містечка брали штурмом. Дату референдуму у Криму двічі змінювали: спершу перенесли на 30 березня, а потім – на 16 березня. Водночас самопроголошений «голова Ради міністрів АРК» С. Аксьонов 1 березня звернувся до В. Путіна з проханням посприяти у «забезпеченні миру і спокою» на території Криму. У відповідь того ж дня президент РФ подав до Ради Федерації пропозицію щодо введення російських військ у Крим. Обидві палати Державної думи 1 березня 2014 р. проголосували за введення російських військ на територію України, зокрема, у Крим. Подібні події цілком відповідають змісту нової редакції Воєнної доктрини РФ [1].

З 1 березня 2014 року російські війська розпочали масштабні силові акції, спрямовані на блокування українських військових баз на території АРК, захоплення адміністративних приміщень, контроль транспортних магістралей та інших стратегічно важливих об'єктів. Парламентська асамблея Організації з безпеки і співробітництва в Європі 2 липня 2014 року визнала такі дії Росії військовою агресією [4].

Однак 16 березня окупаційна влада провела так званий «референдум» про незалежність АРК, яким намагалась легітимізувати захоплення території. Незабаром, 18 березня, у Москві президент РФ спільно з самопроголошеними головою Ради міністрів АРК С. Аксьоновим, спікером Верховної Ради Володимиром Константиновим та головою Севастопольської міської адміністрації О. Чалим підписали договір про приєднання Республіки Крим до складу Росії.

Інформаційна війна РФ проти України розпочалася відразу після проголошення незалежності України і набула особливо агресивних форм з часу анексії Криму. Власне, це була спроба дезінформувати не лише жителів України, а й російських громадян та світову спільноту загалом [3, с. 76–82].

За прикладом подій у Криму розвивалися події і на інших територіях південно-східної частини України. Та, попри все, воєнно-політичне керівництво РФ сподівалося, що така доля чекає й інші області півдня і сходу України. Однак цього не трапилося. Окупанти і місцеві сепаратисти наштовхувались на стійкий опір. Драматичні події весни 2014 р. відбувалися в Харкові, Одесі, Дніпропетровську, Миколаєві, Херсоні. Спровокувати масові заворушення і домогтися встановлення контролю над цими містами (саме такою була мета сепаратистів) не вдалося. У цих регіонах утвердилася українська влада.

Аналізовані події в Україні у зазначений період часу засвідчують, що всі захоплення адміністративних будівель, територій та об'єктів здійснювали за чітко запланованим та заздалегідь організованим сценарієм. Усі учасники цих терористичних актів діяли узгоджено в режимі постійного уточнення порядку взаємодії.

Упродовж квітня – травня 2014 року сили Федеральної служби безпеки РФ, Головного розвідувального управління Генерального штабу збройних сил РФ та *незаконних збройних формувань* (НЗФ) з числа найманців різних національностей здійснювали системні збройні напади на органи місцевої влади, ключові об'єкти інфраструктури та засобів масової інформації у Донецькій та Луганській областях.

У квітні 2014 року епіцентр подій перемістився у Слов'янськ і Краматорськ, де 12 квітня озброєні бойовики захопили адміністративні будівлі та діяли за кримським сценарієм.

Українська влада у відповідь заявила про проведення *Антитерористичної операції* (АТО) із залученням Збройних сил України (ЗСУ). Поступово протистояння переросло у масштабний воєнний конфлікт [7, с. 3–11].

Один з найтрагічніших епізодів АТО відбувся 22 травня, коли бойовики здійснили напад на блокпост ЗСУ під Волновахою, в результаті якого 18 українських військових загинуло та 32 отримало поранення. Це були перші численні втрати ЗСУ. Саме у той момент коли свідомість військовослужбовців кардинально змінилася: всі зрозуміли, що йде справжня жорстока війна.

У середині травня в Кремлі дійшли висновку, що дієздатність України та боездатність української армії суттєво недооцінили. Всі спроби підняти заколоти у південних і центральних областях України були придушені. Завдяки патріотичному підйому суспільства нове керівництво держави зуміло не тільки вивести на Донбас частини ЗС і *Національної гвардії України* (НГУ), а й повернути конституційний лад на звільнених територіях.

Однак російське керівництво намагалось закріпитися на Донбасі і забезпечити до моменту інавгурації новообраного Президента України Петра Порошенка сильні переговорні позиції. Для цього було необхідно встановити контроль за більшою частиною районів і міст Донбасу, утримати підрозділи і частини ЗС, НГУ та численних добровольчих батальйонів від подальшого просування територією Донецької та Луганської областей, щоб забезпечити нестабільність і безконтрольність регіону і домогтися автономізації та федералізації України. Оскільки зупинити українців не вдалося, диверсійні групи російських спецпризначенців і найманців почали діяти по всьому Донбасу.

Від середини липня 2014 року ЗС Російської Федерації почали брати пряму участь у бойових діях проти Збройних сил України.

Проте це не завадило українським військовим підрозділам поступово звільняти населені пункти. Кільце навколо російських найманців та сепаратистських угруповань поступово замикалося.

Бої за Іловайськ – окремий епізод війни на сході України (серпень, 2014) в ході якого розгорнулися запеклі бойові дії між підрозділами ЗС і НГУ, з одного боку, та підрозділами НЗФ так званої ДНР і регулярними підрозділами ЗС РФ, з іншого.

Характер боїв визначався стратегічним значенням Іловайська, розташованого за 25 км на схід від Донецька. Успішне проведення операції з

захоплення Іловайська та повернення його під контроль ЗСУ давало змогу припинити постачання зброї та зупинити переміщення бойовиків до Донецька.

Українські війська увійшли в Іловайськ 18 серпня. Вони змогли взяти під свій контроль значну частину міста, однак після введення регулярних російських військ 23–24 серпня іловайське угруповання опинилося в оточенні.

Вночі 29 серпня президент РФ Путін звернувся до бойовиків із закликом відкрити гуманітарний коридор для українських військових, що опинилися в оточенні. Терористи згодом заявили, що готові випустити бійців. Зважаючи на це, 30 серпня українські військові організованими колонами почали рух з міста, однак колони підступно розстріляли.

Сутичка під Іловайськом стала переломним моментом війни на сході України. Розуміючи, що військових дій не приховати, кремлівська верхівка перейшла до відкритої збройної агресії проти України зі ще більшим залученням регулярних підрозділів російської армії [6, с. 219–230].

Важкі втрати з обох боків спонукали українське та російське керівництво до укладення Мінського перемир'я в рамках контактної групи Україна–Росія–ОБСЄ із залученням представників терористичних організацій ДНР та ЛНР.

Після подій в Іловайську, вперше з часів незалежності, українську армію почали кардинально реформувати, адже терористи на Донбасі отримували з Росії нескінченні «гуманітарні» конвої.

Окремої уваги заслуговують події, що відбувалися в районі міста Дебальцеве. Зокрема, 22 січня 2015 року сили змішаного угруповання військ ЗС РФ та НЗФ розпочали наступальну операцію з метою оточення і знищення оперативного-тактичного угруповання ЗС України та заволодіння важливим залізничним вузлом, а також транспортними шляхами в районі м. Дебальцеве.

Планування операції та координацію діяльності корпусів НЗФ і підрозділів ЗС РФ здійснювали під безпосереднім керівництвом представників Генерального штабу ЗС РФ.

З метою створення оперативного оточення та поступового знищення угруповання ЗС України в районі м. Дебальцеве противник спланував нанесення головних ударів у фланги водночас на двох напрямках, що сходяться.

Такий спосіб проведення операції передбачав знищення за короткий проміжок часу основних сил угруповання збройних формувань України у зазначеному районі, вирівнювання лінії зіткнення за рахунок ліквідації Дебальцевського виступу та створення умов для подальшого наступу за всіма напрямками.

Отже, після здійснення вогневої підготовки 22 січня за підтримки танків та артилерії ЗС РФ силами двох батальйонних тактичних груп ДНР розпочали наступ одразу з лівого та правого флангів на позиції ЗС України. У цей час ще одна батальйонна тактична група перебувала в загальновійськовому резерві. Підрозділи ЗС України зазнали втрат, однак вийшли з Дебальцевого. У важкому бою противника вдалося зупинити та змусити відмовитись від стрімкого подальшого наступу.

Ці події засвідчили, що ЗСУ, незважаючи на значні втрати, спроможні вести активні бойові дії та давати гідну відсіч не тільки НЗФ, а й добре підготовленим елітним підрозділам регулярних ЗС РФ.

Унаслідок загострення ситуації на Донбасі відбулися перемовини із мирного врегулювання конфлікту у новому форматі, відомі як «Мінськ-2». Нормандська четвірка сіла за стіл переговорів. Дискусії тривали майже добу. Результат – укладений договір із 13-ти пунктів, покликаний зупинити війну. Серед пунктів – відведення важкої техніки, безпечна буферна зона, залучення ОБСЄ для моніторингу. Договір увійшов в історію як «мінські домовленості».

Незважаючи на це, обидві конфліктуючі сторони продовжили нарощування сил. З Росії до кордону з Україною рушили нові «гуманітарні» конвої; Україна, натомість, провела шість хвиль мобілізації та призов на строкову службу. Сотні підприємств військово-промислового комплексу виготовили півтори тисячі одиниць військової техніки, ще дві тисячі відремонтували. Країна важко, однак впевнено просувалась у військово-технічному забезпеченні ЗС та інших силових структур.

Упродовж 2015 року Україні щораз частіше допомагали міжнародні партнери: проводили спільні навчання, виділяли кошти на трастові фонди, передавали техніку, нелетальну зброю та екіпірування, серед них – канадські тепловізори та аптечки, американські «Хамери» тощо.

Західних військових фахівців у подіях в Україні більшою мірою цікавлять деякі професійні аспекти. Йдеться про те, що «...воєнні дії наступного покоління, ймовірно, будуть надзвичайно *розосередженими* і здебільшого невизначеними; межа поділу між миром і війною буде розмита аж до повного зникнення...» [8].

Найпотужніший удар із забезпечення військових 2015 року припав на волонтерів. Тільки фонд «Повернись живим» зібрав понад 50 мільйонів гривень. Сьогодні можна стверджувати, що завдяки людській допомозі врятовано щонайменше півтисячі військових, а національне відчуття патріотизму та небезпеки для держави набирає значної сили та розуміння.

Проте 2015 рік відзначився також активізацією всередині України окремих терористичних угруповань, продовольчою та енергетичною блокадою Криму. Цього ж року В. Путін ввів війська у Сирію, паралельно зменшуючи активність військових дій на Донбасі, хоча у березні 2016 року заявив про їхнє виведення та завершення воєнної операції.

Сьогодні російська сторона продовжує утримувати в безпосередній близькості з державним кордоном та на окупованій території України угруповання військ загальною чисельністю близько 40 тисяч військовослужбовців.

Обстановка в зоні АТО залишається складною та характеризується підтриманням постійного загострення. Російська сторона та очолювані нею НЗФ тримають війська та органи управління сил АТО в стані постійного бойового та інформаційного напруження з метою їхнього фізичного та морально-

психологічного виснаження, а також шукають можливість та привід для різкого загострення обстановки з метою досягнення політичних цілей.

Потенційним чинником загострення обстановки по всій лінії розмежування в зоні АТО є активізація діяльності НЗФ, зокрема, розвідувальних груп та снайперів противника.

Розвиток військово-політичної ситуації в Україні за останні місяці знову примушує багатьох військових експертів звернутися до феномена «неправильних» війн. Укотре класичні підходи до визначення суті і змісту військових конфліктів суперечать об'єктивній реальності [6, с. 219–230].

Отож, історія останніх десятиліть і подій в Україні засвідчує небезпечну тенденцію: внутрішньодержавний конфлікт, що вибухнув у країні, стає своєрідним «полем тяжіння» для зовнішніх ворожих сил. Це можуть бути: «неофіційне» зовнішнє вторгнення, в якому беруть участь загони бойовиків екстремістських організацій; антиурядові емігрантські структури; іноземні найманці; формування приватних військових компаній; спецслужби та сили спеціальних операцій різних країн; кримінальні елементи тощо.

Саме за таким сценарієм відбувалися події в Україні. Його теоретичні положення запроваджували у світі неодноразово, залежно від багатьох складових політичного, економічного, фінансового, енергетичного спрямування тощо.

У результаті таких подій стає важко зрозуміти мету боротьби, визначити агресора та постраждалого; країна поступово скочується до стану цілковитого хаосу, внутрішньополітичної плутанини й економічного колапсу.

Характерною особливістю війн нового типу стає те, що політичні еліти та населення держави не відразу усвідомлюють, що відбувається. Невпевнені спроби політичного керівництва стабілізувати обстановку в країні найчастіше виявляються невдалими. Врегулювання таких конфліктів, якщо на те не буде схвалення «замовників», можливе тільки у форматі тимчасового вирішення проблем. Лише відповідне «рішення» сприятиме локалізації та припиненню конфлікту.

Зазначимо, що для нашої держави очевидна необхідність згуртованості українського народу заради національної ідеї, радикального перегляду планів захисту України й докорінного реформування її силового сектору, передусім ЗСУ.

Саме тому доречно навести вислів Бернарда Монтгомері: *«...надзвичайно важливо пам'ятати, що справжня сила країни – не в її збройних силах, не в її золотих і доларових резервах. Вона в національному характері, в її народові».*

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Военная доктрина Российской Федерации [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2014/12/30/doktrina-dok.html>.
2. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, 05.12.1994 року.

3. Основи протидії інформаційно-психологічному впливові в особливий період : навчально-методичний посібник / П. П. Ткачук, В. В. Шемчук, Ю. П. Сальник та ін. – Львів : НАСВ, 2015. – С. 76–82.
4. Російська збройна агресія проти України (2014–2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/>.
5. Світлична В. В. Економічна криза [Електронний ресурс] / В. В. Світлична // Історія України . – Режим доступу : westudents.com.ua/glavy/30432-ekonomichna_kryza.html.
6. Феденко О. В. Еволюція змісту сучасної війни / О. В. Феденко, В. В. Панасюк // Військово-науковий вісник. – Львів : НАСВ, 2015. – № 24. – С. 219–230.
7. Феденко О. В. Сучасні форми та способи збройної боротьби за досвідом локальних війн сучасності / О. В. Феденко, Ю. П. Сальник // Військово-технічний збірник. – Львів : ЛІСВ, 2009. – № 1. – С. 3–11.
8. William S. Lind. Changing Face of War: Into the Fourth Generation [Electronic resource] / William S. Lind, Keith Nightengale, John F. Schmitt, Joseph W. Sutton, Gary I. Wilson. – Mode of access : http://www.d-n-i.net/fcs/4th_gen_war_gazette.htm.

Стаття надійшла до редколегії 29.04.2016

Прийнята до друку 15.05.2016

DEVELOPMENT CRISIS IN UKRAINE: SOME MILITARY AND POLITICAL IMPLICATIONS

Vladimir Ozharevskiy, Oleksandr Fedenko

*The National Academy of land forces of the Hetman Sagaydachnij,
32, Heroes of Maidan Str., Lviv, Ukraine, 79012, tel. (032) 258-44-30,
e-mail: ozharevskiy@bigmir.net*

This article analyzed the practice of contemporary armed conflicts, which can be considered as a composite manifold of a new generation of warfare – a hybrid war, namely the application of the international confrontation between the proportion of political-diplomatic, economic, informational, cybernetic, psychological means.

It is noted that the aggression against Ukraine is carried out by starting a war of a new type. The enemy realizes its aggression not only in the military sense, but also in other spheres.

The causes and origins of the crisis in Ukraine for the period of independence.

Particular attention is paid to the placement the intercontinental ballistic missiles, tactical nuclear missiles and strategic bombers, capable of carrying nuclear weapons, the presence of one of the three largest missile production centers in the USSR on the territory of Ukraine in the early 90-ies of XX century. Also the path of our state to the signing of the Memorandum of security according which a US, Russian Federation (RF) and Great Britain guarantees to respect for the independence, sovereignty and the existing borders of Ukraine.

It noted a package of disputes between Ukraine and Russia concerning the ownership and location of the Crimean peninsula and placement of the Black Sea fleet there, what later has played the role of «Trojan horse» during annexation of Crimea.

It is emphasized that economic instability in the state of corruption in all spheres of life have led to the fact that society simply require changes to better and open up new opportunities for the development of the country. This hope was destroyed by the suspension of the process of preparation for the signing of an agreement on Ukraine's EU association.

Independence Square was the center of the peaceful resistance to this decision of the government. However, the final and most dramatic stage of the revolution of Dignity were the events in Kiev on February 18–20 2014, in which more than a hundred protestors were shot. Events on European Square sharpened contradictions between Kiev and south-eastern regions, in particular the Crimea and Donbas. The political leadership of Russia took advantage of the unstable socio-political situation in Ukraine and

moved to the implementation of the imperial project «Russian world» and «Novorosii» that began with the annexation of the Crimea.

It is noted that before the start of active phase in the process of organizing, planning and carrying out the Russian special services, military (special) operations were carried out a number of relevant preparatory activities.

It is emphasized that the result of these complex preparatory activities, in fact, were the total control from the separatists' part over the infrastructure system in the selected areas of the state authorities and representatives of local law enforcement agencies, the creation of the regime of «assistance» in the area of the State border of Ukraine.

Reviewed the sequence of events for the annexation of the Crimean peninsula by Russian army, the action of self-proclaimed government on the request to assist in the «peace and quiet» in the Crimea, which are subsequently recognized as military aggression by the Parliamentary assemble of Organization for Security and Cooperation in Europe's.

It is noted that the Russian president sent the proposal on the introduction of Russian troops in the Crimea to the Federation Council. Both chambers of the State Duma voted in favor of the introduction of Russian troops on the territory of Ukraine and in Crimea in particular on 1 March 2014.

It is noted that the information war against Ukraine began immediately after the proclamation of independence of Ukraine and acquired particularly aggressive form since the annexation of the Crimea. Actually, it was an attempt of disinformation not only the citizens of Ukraine, but also Russian citizens and the international community as a whole.

We investigated the events in the south-eastern part of Ukraine. Their analysis in the marked period of time can attest that all seizures of administrative buildings, areas and objects were made for well-planned and pre-organized screenplay of FSB, GRU and General Staff of RF.

It is noted that as a result of the events in the south-east of Ukraine in the Kremlin came to the conclusion that the capacity significantly underestimated the fighting capacity of the Ukrainian state and the Ukrainian army in particular. All attempts to raise havoc in the southern and central regions of Ukraine have been strangled. Due to the rise the amount of patriotic society the new leadership of the state has managed not only to bring to Donbass the Armed Forces and the National Guard of Ukraine, but also begin to restore constitutional order in the liberated territories.

Serious attention is paid to the start of the anti-terrorist operation (ATO) with the involvement of the Armed Forces (AF). The attack on the Volnovakha checkpoint which was under control of Armed Forces of Ukraine, the result is 18 Ukrainian military killed, is seen as the beginning of an understanding of the brutal war.

Recorded errors and shortcomings in the reform of the Armed Forces of Ukraine.

Analyzed in detail the operations in Ilovaik and Debaltsevo. It was highlighted as a result of agreements with the Russian military column Ukrainian leadership was insidiously shot. Actions under Ilovaik became the turning point of the war in the east of Ukraine. After the events in Ilovaik the first time, in a time of independence of Ukraine, begin to radically reform the army.

Events near the city Debaltsevo showed that the Armed Forces of Ukraine, despite the significant loss, able to lead active hostilities and to give a fitting rebuff not only to the illegal armed groups, but well-trained elite sub regular Armed Forces of the Russian Federation.

As a result of fighting the Kremlin elite was forced to move to an open military aggression with greater involvement of the regular units of the Russian army.

The heavy losses on both sides urged Ukrainian and Russian leaders to the conclusion of the Minsk ceasefire in the contact group Ukraine - Russia - OSCE with participation of representatives of terrorist organizations DNR and LNR.

The attention is focused on the format of negotiations on the peaceful settlement of the conflict, more commonly known as the «Minsk agreement».

As a consequence of events in the overall situation underlines the possibility of Ukraine to carry out six waves of mobilization and appeals for conscript military service, to resume military-technical support of its armed forces and other security agencies, to prove to the world community need the help of international partners in the allocation of funds to the trust funds, the transfer of non-lethal weapons, equips and humanitarian assistance.

Attention is paid to the importance of volunteers in supply questions for the Armed Forces soldiers with the beginning of military operations in the zone of the ATO in the south-east of Ukraine.

It is emphasized that due to human assistance saved a big amount of soldiers life during the war, national sense of patriotism and public danger, gaining strength and understanding.

At the same time it noted continued deterioration of the situation along the line of differentiation in the area of ATO revitalization of illegal armed groups, particularly enemy's reconnaissance groups and snipers, the placement in close proximity to the state border and on the occupied territory of Ukraine group of forces totaling about 40 thousand soldiers of the regular the Armed Forces of RF.

It is noted that the history of recent decades, and immediately the events in Ukraine testifies to the dangerous trend: domestic conflict that occurred in the country, it becomes a kind of «field of attraction» for foreign hostile forces.

It is noted that the resolution of such conflicts, for that would not be approved by the «Customer», is possible only in the format of the temporary address. While there is no corresponding «solutions», the conflict will fester and continue to bleed.

There is an obvious need for unity of the Ukrainian people for the sake of the national idea, a radical revision of Ukraine plans to protect and fundamental reform of its security sector, and above all, its armed forces.

Key words: anti-terrorist operation; illegal armed groups; the armed forces; armed aggression.

РАЗВИТИЕ КРИЗИСНОЙ СИТУАЦИИ В УКРАИНЕ: НЕКОТОРЫЕ ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПОСЛЕДСТВИЯ

Владимир Ожаревский, Александр Феденко

*Национальная академия сухопутных войск имени гетмана Петра Сагайдачного,
ул. Героев Майдана, 32, г. Львов, Украина, 79012, тел. (032) 258-44-30,
e-mail: ozharevskiy@bigmir.net*

Проанализирована практика современных вооруженных конфликтов, что позволяет рассматривать их как составляющие нового поколения войн, а именно – гибридной войны, применение в международной конфронтации удельного веса политико-дипломатических, экономических, информационных, кибернетических, психологических средств и тому подобное.

Отмечено, что против Украины осуществляется агрессия принципиально нового типа: противник применяет её не только в военном отношении, но и в других сферах.

Проанализированы причины и истоки кризисной ситуации в Украине за период независимости государства.

Особое внимание уделено вопросам размещения на территории Украины в начале 90-х годов XX столетия межконтинентальных баллистических ракет, тактических ядерных ракет, стратегических бомбардировщиков, способных нести ядерное оружие, а также наличию одного из трех крупнейших центров производства ракет в СССР и пути нашего государства к подписанию Меморандума о гарантиях безопасности в обмен на гарантии США, Российской Федерации (РФ) и Великой Британии относительно уважения независимости, суверенитета и существующих границ Украины.

Отмечен целый пакет спорных вопросов между Украиной и Россией относительно владения Крымским полуостровом и размещения на нем Черноморского флота, который при аннексии Крыма сыграл роль «тройного коня».

Подчеркивается, что экономическая нестабильность в государстве, проявления коррупции во всех сферах жизнедеятельности привели к тому, что общество требовало изменений к лучшему, открытия новых возможностей для развития страны. Эту надежду уничтожили приостановкой процесса подготовки к подписанию соглашения об ассоциации Украины в ЕС.

Площадь Независимости стала центром мирного сопротивления этому решению правительства страны. Однако финальным и наиболее драматичным этапом Революции Достоинства стали события в Киеве 18–20 февраля 2014 года, в ходе которых расстреляли больше

сотни протестующих. События Европейской площади обострили противоречия между Киевом и юго-восточными регионами, в частности Крымом и Донбассом. Политическое руководство России воспользовалось нестабильной общественно-политической ситуацией в Украине и перешло к реализации имперских проектов «Русского мира» и «Новороссии», которые начались с аннексии Крыма.

Отмечено, что в процессе организации, планирования и проведения специальными службами РФ военной (специальной) операции осуществлен ряд соответствующих подготовительных мероприятий перед началом ее активного этапа.

Подчеркнуто, что результатом этого комплекса подготовительных мероприятий стал, фактически, тотальный контроль со стороны сепаратистов над системой инфраструктуры захваченных территорий, над органами государственной власти и представителями местных силовых структур, создания режима «содействия» вдоль определённой части Государственной границы Украины.

Рассмотрена последовательность событий по аннексии Крымского полуострова армией РФ, действий самопровозглашенной власти относительно просьбы посодействовать в «обеспечении мира и покоя» на территории Крыма, которые Парламентской ассамблеей Организации по безопасности и сотрудничеству в Европе в последствии признаны военной агрессией.

Отмечено, что президент РФ отправил в Совет Федерации предложение о введении российских войск в Крым. Обе палаты Государственной думы 1 марта 2014 г. проголосовали за введение российских войск на территорию Украины, в частности – в Крым.

Подчеркнуто, что информационная война РФ против Украины началась сразу после провозглашения независимости Украины и приобрела особенно агрессивные формы со времени аннексии Крыма. Собственно, предпринята попытка дезинформации не только жителей Украины, но и российских граждан и мирового сообщества в целом.

Исследованы события и в юго-восточной части Украины. Их анализ в отмеченный период времени может свидетельствовать, что все захваты административных зданий, территорий и объектов осуществлялись за четко запланированным и предварительно организованным сценарием ФСБ РФ, ГРУ ГШ.

В результате событий на юго-востоке Украины в Кремле пришли к выводу, что существенно недооценена дееспособность украинского государства и боеспособность украинской армии в частности. Все попытки поднять смуту в южных и центральных областях Украины были придушены. Благодаря патриотическому подъему общества новое руководство государства сумело не только вывести на Донбасс части Вооруженных сил и Национальной гвардии Украины, но и приступить к наведению конституционного порядка на освобожденных территориях.

Серьезное внимание уделено началу проведения *Антитеррористической операции* (АТО) с привлечением *Вооруженных сил Украины* (ВСУ). Нападение на блокпост ВС Украины под Волновахой, в результате которого погибли 18 украинских военных, рассматривается как начало жестокой войны.

Отражены просчеты и недостатки в реформировании Вооруженных сил Украины.

Детально проанализированы боевые действия в Иловайске и Дебальцевом. Подчеркнуто, что в результате договоренностей с руководством РФ колонны украинских военных были коварно расстреляны. События под Иловайском стали переломным моментом войны на востоке Украины. После событий в Иловайске, впервые за времена независимости Украины, армию начинают кардинально реформировать.

События в районе города Дебальцево показали, что ВС Украины, невзирая на значительные потери, в состоянии вести активные боевые действия и давать достойный отпор не только НВФ, но и хорошо подготовленным элитным подразделениям регулярных ВС РФ.

В результате проведенных боевых действий кремлевской верхушке пришлось перейти к открытой вооруженной агрессии с еще большим привлечением регулярных подразделений российской армии.

Тяжелые потери с обеих сторон побуждали украинское и российское руководство к заключению Минского перемирия в рамках контактной группы Украина–Россия–ОБСЕ с привлечением представителей террористических организаций ДНР и ЛНР.

Акцентовано внимание на формате переговоров по мирному урегулированию конфликта, более известному как «минские договоренности».

Как следствие событий ситуации в целом Украина провела шесть волн мобилизации и призыв на срочную службу, возобновила военно-техническое обеспечение ВС и других силовых структур, доказала мировому сообществу необходимость в помощи международных партнеров посредством выделения средств на трастовые фонды, передачи нелетального оружия, экипировки и гуманитарной помощи.

Обращено внимание на важность деятельности волонтеров в вопросах обеспечения военнослужащих ВС с началом боевых действий в зоне АТО на юго-востоке Украины.

Подчеркнуто, что благодаря человеческой помощи спасено по меньшей мере полтысячи военных, национальное ощущение патриотизма и опасности для государства набирает силы и понимания.

В то же время отмечено продолжение обострения обстановки по всей линии разграничения в зоне АТО активизацией деятельности НВФ, в частности разведывательных групп и снайперов противника, содержанием в непосредственной близости к Государственной границе и на оккупированной территории Украины группировки войск ВС РФ общей численностью около 40 тысяч военнослужащих.

Отмечено, что история последних десятилетий и непосредственно событий в Украине свидетельствует об опасной тенденции: внутригосударственный конфликт, который произошел в стране, становится своеобразным «полем притяжения» для внешних враждебных сил. Урегулирование таких конфликтов, если на то не будет одобрение «заказчиков», возможно только в формате временного решения проблем. Без соответствующего «решения» конфликт невозможно устранить.

Отмечается очевидная необходимость сплоченности украинского народа ради национальной идеи, радикального пересмотра планов защиты Украины и коренного реформирования ее силового сектора, в первую очередь ее Вооруженных сил.

Ключевые слова: Антитеррористическая операция; незаконные вооруженные формирования; вооруженные силы; вооруженная агрессия.